

Pastoralis Sollicitvdinis, Sive De Officio, Et Potestate Episcopi

Tripartita Descriptio. Cvivs Pars Prima Episcoporum institutionem, ...
Secvnda Quicquid ad Episcopi est potestatem, ... Tertia Quod ad casuum
reseruationem, ... Methodo Noua, & expedita complectitur

Pastoralis Sollicitvdinis, Sive De Officio, Et Potestate Episcopi

Barbosa, Agostinho

Parisiis, M.DC.XXV.

Glos. 6. Prudentem

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98615](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98615)

Antioi, quæ est Metropolis Thebaidis, Eliam nomine, qui natus erat centum, & decem annos, multa signa quotidie peragebat, nec cessabat mederi agrotantibus. Comedebat in senectute tres vncias panis, & tres oleas vespere. In iuuentute autem semel comedebat in hebdomada. Et cap. 86. Euagrius Diaconus Angeli monitu in solitudinem profectus, & vaticinandi dono præditus dixit. Ex quo veni in solitudinem non teigi lactucam, non minutum olus, non aliquid viride, non fructum, non vnam, non lauacrum, non carnem, non panem, non vinum; neque omnino aliquid ex ijs, quæ per ignem transeunt, præter quadam olera cruda, & modicum aquæ. Post autem sextumdecimum huius instituti annum propter corporis & stomachi imbecillitatem ad biennium, quo migravit ad Christum, non nisi psitanam, idest coctum hordeum, vel legumina sumpsit & panem. Et de temperantia, ac vite austeritate olim Aegyptiorum Sacerdotum ait s. Hieronym. lib. 2. aduersus Iovinianum cap. 9.

18 Vocem illam, sobrium, de qua in tex. monet Hieronym. ambiguum esse, & significare non solum sobrium, quo sensu eam supra explicauimus, sed etiam vigilantem. Sic Chrysostom. Sobrium, inquit, ac vigilantem dixit; hoc est clarissima mentis acie præditum, innumerosque habentem omni ex parte oculos, quibus acutissime cuncta prospiciat; sunt quippe plera, quæ incident, & mentis hebetent aciem, puta concupiscentia, quotidiana cura, rerumque perturbatio, & plurima id genus undique imminet. Vigilantem igitur esse necesse est illum, qui non tantum sui curam habet, verum etiam reliquorum. Decet esse peruigilem eum, qui eiusmodi est, ac spiritu viuere, & affectus sui flammam operibus ipsis ostendere, ducesque omnes sollicitudine, atque industria superare, vt die noctuque exercitum & castra perhultret, laboret, & sui officij munus diligentissime impleat, atque omnium curam, & sollicitudinem gerat. Cum Chrysostomo sentiunt Theodoretus reliquique Græci: ille enim vigilantem explicat, qui possit considerare quid agendum sit. Theophilactus, perspicacem, quique suis rebus attentus sit, nullique huius seculi curis adductus.

SYMMARIUM.

- 1 Prudentiam virtutum abbatissam nuncupat s. Bernardus.
- 2 Prudentia non existente nulla est virtus.
- 3 Episcopus debet esse tam eruditioris, vt omnes motus, &gressus, & vniuersa opera eius sint notabilia.
- 4 Prudentia Prælati in quibus consistat, ostenditur?
- 5 Prudens est qui intelligentia sua aliquid cognoscit, sciens vero, qui alterius iudicio rem percipit.
- 6 Prudentes sicut serpentes quare Prælati requirantur, ostenditur.
- 7 Propter solidam, aut stultam simplicitatem repellitur quis ab Episcopatu.
- 8 Sacerdotum summum Ecclesiæ aspirare nullus præsumat, qui Ecclesiasticis disciplinis per ordinem non sit imbutus.
- 9 Prudentia est in Episcopo, vt non sit facilis ad credendum.

10 Prudentia in Episcopo est vt in negotijs arduis non sit facilis ad determinandum.

11 Consilio & alieno iudicio in arduis semper procedendum.

12 Prudentia in Episcopo requiritur ad reconciliandos peccatores.

13 Prudentia Episcopi est in malignorum calumnijs patienti esse.

14 Episcopus aduersitates, & tribulationes perpeti debet.

15 Prudentia magna in Episcopo debet esse circa collationem beneficiorum, & spiritualium officiorum.

16 Vigilantia & sollicitudo ab Episcopis non solum in distribuendis beneficijs, sed in omnibus ad suum munus pertinentibus magnopere requiritur.

17 Peritiam secularium negotiorum oportet Episcopos habere.

18 Sobrius idem quod vigilans aliquando significat.

PRUDENTEM.

GLOS. VI.

PRUDENTIA, quam Diuus Bernardus virtutum abbatissam non incommode nuncupauit, adeo curam publicam gerentibus necessaria est, vt hanc vnam Salomon (optione sibi à Deo data petendi quod vellet) poposcit: qua populum sibi commissum regere, & in officio continere posset. Quæ sane eius petitio, ita Deo placuit vt non solum, quam petiuit prudentiam, sed opes etiâ, & gloriam, quas non petierat, cumulatissime fuerit impartitus. Est enim hæc virtus adeo Principibus necessaria, vt eadem in libris Sapientiæ Prouerb. 8. de se ipsa testetur Reges omnes per se vnam Regum principatum tenere, & legum conditores iusta decernere. Ipsius numine Principes imperare, & qui auctoritate plurimum valent, iustitiæ moderatione tenere. Et haud multo post virtutis huius vim idem Salomon per eiusdem prudentiæ personam ita exegerat Prouerb. 1. Audiens sapiens sapientior erit, & intelligens gubernacula possidebit. Et rursus Prouerb. 17. Seruus sapiens dominabitur filiis stultis, & inter fratres hereditatem diuidet. Cumque filius natura superior sit, & seruus inferior, adeo tamen potens & sapientia, vt ex seruo non modo liberum, sed etiam liberis superiorem faciat.

2 Nulla est virtus, inquit modernus quidam, prudentia non existente. Et Cicero lib. 1. Tuscul. quæst. Nihil est hominis prudentia dulcius. Et Cassiodor. epistol. lib. 6. epist. 10. Sola est prudentia, quæ rebus omnibus præponitur, quando in homine feliciter inuenitur. Hinc Salom. Prouerb. 16. asserit. Acquire prudentiam, quia preciosior est argento. & c. 7. Prudentiam voca amicum tuam. Et c. 9. Ambulate per vias prudentiæ. Quamobrem merito D. Gregorius in pastoralis aduersus eos, qui tantæ huius virtutis præsidio destituti Pastoris officium inuadunt, clamat dicens: Nulla res doceri præsumitur, nisi intenta prius meditatione discatur. Ab imperitis ergo pastorale magisterium qua temeritate

tate ſuſcipitur, quando ars eſt artium regimen
animarum? Quid enim ex hoc conſequi neceſſe
eſt, niſi quod à Domino dictum eſt *Matth. 15.*
Cæci ſunt, & duces cæcorum; cæcus autem, ſi
cæco ducatum præbeat, ambo in foueam cadunt?
Cæcitatem vero hanc Dominus tanquam maxi-
mum flagellum impijs per Prophetam *Eſai. 29.*
comminatur dicens. Ecce ego addam, vt admi-
rationem faciam populo huic, miraculo grandi,
& ſtupendo: peribit enim ſapientia à ſapientibus,
& intellectus prudentium eius abſcondetur.
Sine prudentia autem, & intellectu quid præcla-
re poteris adminiſtrare, etiamſi omnibus alijs vir-
tutibus inſtructus ſis? Hæc enim virtus vbique
in litteris ſanctis fortitudini antefertur, quoniam
efficacior eſt ad res gerendas prudenter excogita-
ta ratio, quam quæcunque ſiue potentia, ſiue
fortitudo huiusmodi conſilio deſtituta. Vnde
ſcriptum eſt *Proverb. 21.* Ciuitatem fortium af-
cendit Sapiens, deſtruxitque robur fiducia
eius.

3 Sit igitur Episcopos tantæ eruditionis, vt om-
nes motus, & greſſus, & vniuerſa opera eius no-
tabilia ſint, veritatem mente concipiat, & eam
toto habitu reſonet, atque ornatu, vt quicquid
agat, quicquid loquatur doctrina ſit populorum.
Paſtor ſit in tranquillitate omnia diſponens, in
omnibus vijs ſuis prudenter agens, & in brachio
exceſſo gregem ſuum præcedens exemplo, & Do-
minus erit cum illo. Episcopos ſit temperans, &
non ſuperbus, negotijs opportunus, nunquam
vero temerarius, regentis quoque auctoritate di-
gnus, & plenus.

4 Prudens exiſtat Prælatus (inquit Modernus
quidam) itaut arte quadam omnibus omnia fiat,
vt loquacioribus frequentiores turbas & conuen-
tus hominum, taciturnis ſollicitudinem nimiam
interdicat; alacrioribus triſtem vultum, triſtio-
ribus alacriorem oſtendat; leuibus & vagabundis,
nequid pro arbitrio aliquid concedat, ſolidis &
conſtantibus ne deneget; indiſtriſ & laborioſis,
vt remiſſionem ſæpius det, relaxationem, ſegnes,
& ignauos vt ad exercitia frequenter, & labores
impellat: ingluuiſios vt lautioribus menſis nun-
quam admoueat, frugales & ſobrios ne repellat:
officioſis, quietis, manſuetis, vt multa, quæ vel ad
veſcendum, vel amicum, vel conuerſantem
pertinent largiore manu permittat. Ita prudens
debet eſſe Prælatus vt ſit auſterus ſine triſtitia, co-
mis ſine ſcurtilitate, ſeuerus cum iucunditate, iu-
cundus cum ſeueritate: irascat, ſed modice:
obiurgat, ſed non contumelioſe; corrigat,
ſed non acerbè: diſſimulet interdum, ſed cau-
tus: laudet etiam, ſed non proſuſus: blan-
diatur quoque ſed grauius; remittat, ſed non li-
centius.

5 Vnde in *cap. qui Episcopos 23. diſt.* ſic legitur.
Qui Episcopos ordinandus eſt, antea examinetur
ſi ſit prudens, ſi docilis, ſi moribus temperatus, ſi
peruigil, ſi ſemper ſuis negotijs cauens. Nam
vltra ſcientiam, qua præfulgere tenetur, ſapiens
debet eſſe; cum ſcientia, & ſapientia inter ſe
differant ſecundum *Ariſtot. de Anima*. Pru-
dens eſt, qui intelligentia ſua aliquid cogno-
ſcit: ſciens vero, qui alterius iudicio rem per-
cipit. *Terent. in Eunuch.* Et prudens, & ſciens
vniuſ viuensque pareo, cum adductis per

Bobadil. in ſua politica libro primo capite 5. à princ.
capite 9.

6 Prudens ideo debet eſſe Prælatus, quia ars eſt
artium regimen animarum; Vnde docuit Domi-
nus Prælaſos dicens. Eſtote prudentes ſicut ſer-
pentes, volens, vt ſerpenti ſimiles in hoc exi-
ſtant, vt nempe blandi ſint, ac tractabiles, om-
niumque natura ſe accommodent, vtque vigilan-
tiſſimi ſemper, ac circumſpecti ſint, veluti ipſe ſer-
pens, qui ſemper collo atque pectore erecto in-
cedit circumſpiciens vndeque, vt à repentino,
quo caſu offendi poſſet malo, ſaluus conſi-
ſtat.

7 Nam propter ſtolidam, aut ſtultam ſimplici-
tatem repellitur aliquis ab Episcopatu, vt habe-
tur in *capite Petrus 39. diſt.* in hæc verba. Petrus
Diaconus, quem à vobis electum aſſeritis om-
nino, vt dicitur, ſimplex eſt, & noſtis quoniam
hoc tempore talis in regimine arcis debet con-
ſtitui, qui non ſolum de ſalute animarum, ſed
etiam de extrinſeca vtilitate, & cautela ſciat eſſe
ſollicitus, ſit humilis, & affabilis, & in ſentibus
ſcripturarum cautus, & acutus. Hinc *Gregor.*
ita dicit. Non fiat Abbas, qui ſibi ſapiens eſſe vi-
detur, nec eſt in ſuo ſenſu humilis.

8 Qui Eccleſiaſticis diſciplinis per ordinem non
eſt imbutus, & temporum approbatione diuiniſ
ſtipendijs eruditus, nequaquam ad Summum Ec-
cleſiaſticæ Sacerdotium aspirare præſumat, vt ait
Zozimus Papa in epiſt. ad Iſichium Episcopum, rela-
tus in *cap. 2. 35. diſt.* Vnde *David 2. Regum 5.* prius
ex gratia Spiritus Sancti donum ſcientiæ percep-
it, & poſtea adminiſtratione regni aſſecutus eſt.
Hinc *Salomon Eccleſ. 3.* prius ait tempus tacendi,
& poſtea tempus loquendi, quia veritas prius ta-
cendo diſcitur, & poſtea loquendo prædicatur.
Hinc etiam Dominus *2. Paralap. 1.* prius ponit
verba ſua in ore Prophetæ, & poſtea conſtituit eum
ſuper gentes, & regna dicens ad Hieremiam. Ecce
dedi verba mea in ore tuo, ecce conſtitui te hodie
ſuper gentes & ſuper Regna. Et Saluator noſter
ipſe Dominus Ieſu *Luca 2.* prius in medio Do-
ctorum ſedit audiens illos, & interrogans, & po-
ſtea prædicare cepit: quia prius quique diſcere,
& poſtea prædicandi officium accipere debet.
Deinde *Matth. 10.* prius Apoſtolos docuit, & po-
ſtea eos ad prædicandum miſit, dicens: Eſtote
ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut
columbæ. Si etiam poſt Reſurrectionem prius il-
lis ſenſum aperuit, & ſcripturas explanauit, &
poſtea dixit eis: Euntes in vniuerſum mundum,
&c.

Vnde cū *Matth. 14.* de quinque panibus, quinque
millia hominum vellet reſicere prius panes, acci-
piens fregit, & poſtea Diſcipulis dedit, & per eos
demum turbis appoſuit: quia Sacramenta legis, &
Prophetarum prius diſſerendo expoſuit, & poſtea
eorum ſcientiam Diſcipulis dedit, & per eos tan-
dem illam fidelibus diſpenſauit.

9 Primo ex prudentia permanat vt Episcopos non
ſit facilis ad credendum, nam hoc inter omnia vi-
tia prudentiæ contraria eſt vnum, quod primo
loco cauendum eſt, vt ait *Diuus Bernardus ad*
Eugenium libro 2. de conſider. cap. 13. his verbis. Eſt
o Eugeni vnum vitiū, cuius ſi te ſentis immunè, inter
omnes, quos noui ex his, qui Cathedras aſcende-
runt, ſedebis, me iudice, ſolitarius: hoc eſt, facili-

tas credulitatis; cuius calidissima vulpecula, magnorum neminem comperi satis cauille versutias: ex qua in ipsismet pro nihilo multa nascuntur ira. Inde innocentum frequens additio, inde prauidiciam absentes, &c. *Ioannes in extranag. diuinis, de panis*, ita ait. Nos mala contra aliquem dicta nolumus prius credere, quam probare.

10. Secundò ex eadem prudentia fluit, quod Episcopus in negotiis arduis non sit facilis ad determinandum, sed sumpto ad cogitandum spatio, diu multumque res expendere debet, omnia circumspicere, & considerare iuxta Sapientis dictum *Proverb. 4.* Oculi tui recta videant, & palpebrae tuae praecedant gressus tuos, & *Proverb. 93.* Qui festinus est pedibus offendit, & docet noster *Apostolus ad Timoth. 1. c. 5.* Nemini citò manum imponas, ne communices peccatis alienis.

11. Tertiò ex eadem prudentia prouenit, vt Episcopus negotia ardua sine aliorum consilio non decedat iuxta illud *Proverb. 22.* Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui. *Ecclesi. 32.* Sine consilio nihil facias, & post factum non penitebis, & ibidem. Ante omnem actum consilium praecedat te, & Tobias consulit filio suo, vt semper consilium à sapiente requirat *Tob. cap. 2.* Qui agunt, dicit Sapiens *Proverb. 3.* cum consilio, reguntur sapientia. Et *Horat. lib. 3. carm. ad. 4.* Vis consilij expertis mole ruit sua. Et *S. Bernard.* non abundes in sensu tuo, sed alieno magis acquiescas consilio, & iudicio. Qui de sua vnus sententia omnia gerit, ait *Linus*, superbum hunc iudicabo magis, quam sapientem. Et alibi. Qui neque ipse consulere, neque alteri parere scit extrenus est ingenij. Attende tamen à falsis prophetis, idest consulatoribus, quorum consilia, vt ait idem *Bernardus*, Deo non sunt odorifera: caute igitur audienda sunt eorum hominum consilia, in quibus non constet vigere timorem Dei, aut qui affectibus carnis obnoxij sunt.

12. Quartò ex eadem prudentia enascitur, vt Episcopus in reconciliandis peccatoribus sit diligens, & cautus, nam Christus Dominus hoc tantum diligit, ac curat vt dicat, *Ioan. 21.* Si diligis me palce oues meas: hoc est, in quo mihi summe placere potes, si eos, qui me offenderunt, mihi reconcilies, ob hoc enim ego sanguinem fudi. Quod igitur ardentius exercitium, quam erecto in Deum corde per varia loca discurrere quarendo, sitiendo, & procurando animarum salutem. Nam vnicus finis, vnicus scopus, vnica consolatio, vnicum refrigerium Pastoralis officij est adducere animas ad cognitionem, & amorem Dei. *Apostolus ad Philippenses quint.* vocabat conuersos à se, gaudium meum, & corona mea. Hoc est autem maximum laborum omnium leuamen. Mens mea solidata est, & in Christo fundata, dicebat Sancta Agatha. Quantum vero extorqueri debeat Episcopus, quando subditi peccant nobis demonstrat *Chrysost. homil. 3.* in Acta, his verbis. Quando aliquos vestrum peccare contingit, emoriar, nisi videor similis dolore exanimatis, nisi attonitus, itaut etiam ipsum lumen oculorum meorum non sit mecum, nam quae spes mihi, si vos non proficiatis?

13. Quinto ex eadem prudentia manat, vt in calumnijs malignantium sit patiens: non enim arbitretur Praelatus, quantacunque polleat sanctitate, posse se omnino euadere inuidias, detractio- nes, & calumnias malignantium, sed contemnat se à talibus contemni, nec extimeat eorum scandalum, quia in tali casu Dominus dicit *Matth. 15.* Caci sunt, & duces caecorum. Quid mirum si omnes contradicunt tibi? Nonne de Domino dicit Sanctus ille Symeon *Luce 2.* Ecce positus est hic in signum, cui contradicetur. Et David. Astiterunt Reges terrae, &c. Et *Hierem.* Omnes contradicunt mihi. Et *Actuum ult.* De secta hac notum est nobis, quod vbique ei contradicatur. Si igitur citra culpam tuam Apostolicos montes sectando contemneris, age gratias Deo, quemadmodum Sancti faciebant, & lato animo cum David *Psal. 118.* Adolescentulus sum ego, & contemptus, tamen iustificationes tuas non sum oblitus. Et *Psal. 68.* Domine propter te sustinui opprobrium, operuit consilio faciem meam, extraneus factus sum fratribus meis, &c. Quare? Quia zelus domus tuae comedit me, & opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me; idest zelus acquirendi animas tibi me cogit ad humilitatem Apostolicam sectandam. Scio Domine quod non ex ore potentium, sapientium, ac pompaticae incedentium, sed ex ore infantium, & lactentium, idest simplicium, & contemptorum Apostolorum, voluisti sapientiam tuam ac gloriam perfecte manifestari. Qui in hac vita dicebat quidam Sanctus, ad linguas dolosas attenderit, & non potius intentioni suae, & menti animum totus intenderit, nunquam Deo inseruiet, neque hominibus vtilis erit.

14. Nam aduersitates & tribulationes perpeti debet Episcopus, vnde *Bernard. ad Eug. lib. 2. cap. 5.* Agnosce, inquit, hereditatem tuam in Christi Cruce, in laboribus multis. *D. Paul. ad Corinth. 2. capit. 3.* Omnem tribulationem passi sumus, foris pugnae, intus timores. Et ipse Christus Apostolis suis, quorum vices repraesentant Episcopi, dixit. Ecce ego mitto vos, sicut oues in medio luporum. Hinc etiam *Innocent. 111. in capite qualiter, & quando 2. de accusationib.* dicit Praelatos non posse omnibus complacere, cum ex officio suo non solum arguere, sed etiam increpare, quin etiam interdum suspendere, nonnunquam vero ligare debeant, & ideo frequenter odium multorum incurrunt, & insidias patiuntur, in quibus dissidendum non est, imò in labore, & arumna, in fame, & siti laborandum, impendentes suae, & se ipsos pro animabus quamuis dura fronte sint, quia noster *Apost. 1. ad Corinth. 15.* non dixit, plus omnibus fructificaui, sed plus omnibus laboraui, &c. & nihil tam durum, quod duriori non cedat. Vnde Dominus ad Prophetam dicit *Ezech. 3.* Dedi frontem tuam duriorē frontibus eorum. Et Praelatus, qui partes suas explet cum Propheta *Mich. 6.* dicere poterit. Popule meus quid tibi debui facere, & non feci? Eget, inquit *Bernard. serm. 10. super Cant.* pastor eruditione, sed multo magis vnctione; quae sola decet de omnibus: eget vigore, & feruore; vigore quidem, ne cedat tribulationi, sed pro iustitia persecutionem

viriliter ſuſtineat; ſeruore autem, vt nullis capia-
tur voluptatibus, nullis illecebris eneruetur, iam
non ſibi viuere ſtudent, ſed ei, qui pro eo mortuus
eſt. Cum infirmatibus, vratur cum ſcandalizatis, ſiat
etiam (ſi oportet) Iudaïs Iudaïs, cum Iob ſit fra-
ter draconum, & ſocius ſtrutionum, non ti-
meat pro ſatribus cum Moyſe deleri de libro
vitæ, & cum Paulo anathema eſſe à Chri-
ſto.

15 Sexto ex eadem prudentia ſiuit, vt Episcopos
circa collationem beneficiorum præcipue curato-
rum, & ſpiritualium officiorum debitam abhibeat
ſolicitudinem, & vigilantiam, cum eorum ſit tan-
tum diſpenſator, iuxta illud noſtri *Apoſt. 1. ad Corin-
th. 4.* Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti,
& diſpenſatores miniſteriorum Dei. Ideo præ oculis
habere debet illud. 1. *ad Timoth. 5.* Teſtificor coram
Deo, & Chriſto Ieſu, & electis Angelis, vt hæc
cuſtodias ſine praiudicio (ideſt, ſine præcipitatione
iudicij) nihil faciens in alteram partem declinando
(ideſt nihil agens præcipitanter) manus cito nemini
impoluſeris, neque communicaueris peccatis alie-
nis. Vacante igitur beneficio orandum eſt. Oſtende
Domine quem elegeris, &c. *Aſt. 1.* Tu Domine
noſtri, quod in hac diſtributione ego proſuſ nolo
attendere ad carnem, & ſanguinem, ſed eligere
miniſtrum tibi fidelem, & medicum vtilem anima-
bus tuo ſanguine redemptis. Animaduerte Paſtor
vigilantiſſime quomodo *Luce 6.* pernoctauit Do-
minus in oratione, & mane elegit Apoſtolos. Eli-
ge, vt commendat *Bernard. ad Eugenium lib. 3.* vi-
ros probatos, non probandos: quia in curia po-
tius deſiciunt boni, quam meliorentur mali. Allu-
me potius cunctantes, & reuoluentes, quam vo-
lentes, & currentes. Compelle illos intrare, qui
præter Dominum timeant nihil, nihil ſperant niſi à
Domino: in cunctis bene morati; qui ſint in con-
ſilio prouidi, in iubendo diſcreti, in diſponendo
indultri, in agendo ſtrenui, in loquendo mode-
ſti, in aduerſitate ſecuri, in proſperitate deuoti, in
zelo ſobrij, in miſericordia non remiſi, in otio
non otioſi, in conuiuiis non effuſi, in cura rei
familiaris non anxij: qui quod verecundè excuſant,
obſtinatius non recuſant: qui vulgus non ſper-
nant, ſed doceant: diuites non palpent, ſed ter-
reant: pauperes non grauent, ſed foueant: qui
orandi officium generent, & in omni re plus ſcient
orationi, quam ſuæ induſtriæ, vel labori: qui ſe
amabiles præbeant, non verbo, ſed opere: ſe re-
uerſos exhibeant, ſed actu, non faſtu, qui humiles cū
humilibus, duros dure arguant, malignantes coer-
ceant, reddant retributionem ſuperbis: qui non
de dote viduæ, & patrimonio Crucifixi, ſe, vel ſuos
ditare ſeſtinent.

16 Vigilantia, & ſolicitudo ab Episcopis non
ſolum in diſtribuendis beneficijs, ſed in omnibus
ad ſuum munus pertinentibus magnopere requi-
ritur, vt ex varijs Sacrarum litterarum locis clare
dignoscamus. Nam in *Actibus Apoſtolorum* dici-
tur c. 20. Attendite vobis, & vniuerſo gregi,
in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Episcopos re-
gere Eccleſiam Dei. Et paulo poſt. Propter quod
vigilate, &c. Et *Apoſt. noſter 2. ad Timoth. 4.*
Tu vero vigila, in omnibus labora, miniſterium
tuum imple. Et ad *Roman. 12.* poſtquam officia ſin-
gulis Eccleſiæ gradibus conuenientia enumerauit,
Episcopo tribuit præ omnibus nominatim ſolici-

tudinem, dicens. Qui præeſt in ſolicitudine. Et
ad *Philip. 2.* ait quod Timotheus ſincera affectio-
ne ſolicitus erat pro illis. Et ad *Hebr. 13.* Obedite
præpoſitis veſtris, ipſi enim peruigilant pro anima-
bus veſtris.

17 Aduertendum denique duxi etiam ſecularium
negotiorum oportere Prælatos peritiam habere,
cum ſubditis ſuis non ſolum ſpiritualia, ſed etiam
carnalia ſubſidia miniſtrare debeant, exemplo
Chriſti, qui turbas ſequentes non ſolum verbo
docebat, ſed etiam virtute ſanabat, & corporali-
bus alimentis reſciebat. Vt autem Prælati hæc
omnia plene poſſint perficere ſecularium nego-
tiorum oportet eos habere ſolertiam, vt eorum
cautela, & Eccleſiæ ſeruentur indemnes, & cui-
que neceſſaria pro ſuo modo miniſtrentur. Vnde
Gregor. ſcribens Clero, & nobilibus Ne apol. lib. 8. epiſt. 40. relatus in *cap. Petrus 39. diſt.* ſic ait,
Petrus Diaconus, quem à vobis electum aſſer-
tis, omnino (vt dicitur) ſimplex eſt, & nobis,
quia talis hoc tempore in regiminis debet arce
conſtitui, qui non ſolum de ſalute animarum,
verum etiam de extrinſeca ſubiectorum vtili-
tate, & cautela ſciat eſſe ſolicitus, &c.

SVMMARIVM.

- 1 Gratiſ debet eſſe in inceſſu Episcopi, vt ſcilicet
raro, & moderato grefſu incedat.
- 2 Honeſtas debet eſſe in habitu Episcopi, vt non ſint
veſtes inſeſe, aut diuerſo colore.
- 3 Munditia adhibenda eſt non oliſa, nec exquiſita
nimis.
- 4 Veſtitus non debet eſſe affectatus, ſed naturalis, &
ſimplex.
- 5 Religio non eſt in habitu, ſed in corde.
- 6 Indumenta mollia animi molliem indicant.
- 7 Episcopi nec fulgidis, nec ſordidis veſtibus ſe ornare
debent, ſed inter vtrumque medium quoddam eſt capien-
dum.
- 8 Comarum, aut veſtium extra neceſſitatem cu-
ram gerere, vel inſelicium eſt, vel iniuſtorum.
- 9 Episcopi ſupellex qualis eſſe debeat, oſtendit-
tur.
- 10 Hoſior non cultu veſtium non equorum faſtu, non
ampliſ adificijs, ſed grauitate morum, & actuum hone-
ſtate cognoscutur.
- 11 In veſtibus non eſt gloriandum cum eas vermes & gi-
gnant, & perdant.
- 12 Prælatum declinare ad auſteritatem vite in menſa,
veſtibus, & numero ſeruatorum, expeditius, & effi-
cacius eſt.
- 13 Pompa in faſtu plus ſcandalizat homines ſeculi,
quam edificat.
- 14 Eccleſiæ auctoritas non conſiſtit in faſtu Præ-
lati.
- 15 Honori reuerentia debetur, non diuitijs, & veſti-
bus.
- 16 Moyſes Iſraelitici populi Princeps in veſtitu, victu-
que quotidiano nihil faſti, ſed ſimplicitatem, ſingalita-
temque priuati hominis exerceuit.
- 17 Ethnici Princeps parei, & ſine faſtu uixerunt.
- 18 Sanctus Martinus factus Episcopus eandem in veſtitu
vilitatem habebat, quæ apud ſe prius fuerat.
- 19 Sanctus Auguſtinus eſus fuit ſingali, & parca meſa.

20 *Sanctus Basilus viciu, & cultu fuit abstin-*
entissimus.

21 *Sanctus Exuperius vestitu moderato usus fuit.*

22 *Temporum diuersitas non mutat fortunam pauperum,*
aut mores hominum.

23 *Refertur Concil. Tridentin. sessio. 23. de reformat.*
cap. 1.

ORNATVM.

GLOS. VII.

ON solum Episcopus debet esse ornatus in interioribus, quæ consistunt in virtutibus, & vitæ sanctimonia, vnde inquit *Hieronym. ad Neapolitanum.*

1 Vis scire quales Deus quærat ornatus, habeto iustitiam, temperantiam, prudentiam, fortitudinem: nihil enim hoc monili pretiosius, nihil hac gemmarum varietate distinctius, hæc enim ornamenta tibi sunt & scuta. Sed etiam in exterioribus, quæ consistunt in quatuor videlicet cibo, & potu, de quibus egimus allegat. 5. & in incessu, & habitu, de quibus agemus in præsentia.

2 In incessu debet esse grauitas, vt scilicet raro & moderato gressu incedat, vt sic grauitate itineis ostendat grauitatem mentis.

3 In habitu debet esse honestas, vt non sint vestes incisæ, vt ioculatorum, aut diuerso colore, vel non aptæ religioni clericali fucata: dummodo nec fulgidis, nec sordidis se vestibus ornent. Nam, vt ait *Cicero libro primo Offic.* adhibenda est mundicia non odiosa, neque exquisita nimis, tantum quæ fugiat agrestem, & inhumanam negligentiam.

4 Eadem ratio habenda est vestitus; in quo, sicut in plerisque rebus, mediocritas secundum *S. Ambros. libr. 1. Offic. cap. 19.* in eo posita est, vt vestitus non sit affectatus, sed naturalis & simplex; neglectus magis, quam expetitus, vt honestati vel necessitati nihil desit, nihil accedat nitenti. Comptuli igitur Ecclesiastici parum estimantur pudici, sibi que probro sunt & ignominia. Parem, ait *Sanctus Cyprianus libro de habitu virginum*, se integritas in omnibus præstet, nec bonum corporis cultus infamet.

Mundi pompis & delitiis iam tunc renunciauimus, cum meliore transgressu ad Deum venimus. Ornamentorum, ac vestium insignia, & lenocinia formarum non nisi prostitutis & impudicis sceminis congruunt. Et nullarum ferè pretiosior cultus, quam quarum pudor vilis est. Nitens cutis, ait *Sanctus Hieronymus epistol. quadragesima septima, cap. 3.* sordidum ostendit animum. Et *Sanctus Bernardus in apologia ad Guillelm. Abbatem. Apostolus* (ait) ita loquitur 1. ad *Timoth. 6.* habentes victum & vestitum his contenti sumus. Nobis autem est pro victu satietas, nec vestitum appetimus, sed ornatum. Quaritur ad induendum non quod vilius, sed quod subtilius inuenitur: non quod repellat frigus, sed quod superbire compellat; non denique, iuxta regulam, quod vilius comparari potest, sed quod venustius, imò vanius ostentari. Quis de seculo, quantumlibet hono-

ratus, etiam si Rex, etiam si Imperator ille fuerit, non tamen nostra horrebit indumenta, si suo sibi modò preparata fuerint & aptata. Cæterum in habitu, inquit, non est religio, sed in corde, bene; ex cordis thesauro sine dubio procedit quicquid foris apparet vitiosum.

5 Vanum cor vanitatis notam ingerit corpori, & exterior superfluitas, interioris vanitatis indicium est.

6 Mollia indumenta animi molliem indicant. Non tanto curaretur corporis cultus, nisi prius neglecta fuisset mens inculta virtutibus. Quod vero non solum vanitatis, sed etiam superbia sit pretiosis indui vestibus, colligit *Sanctus Gregorius com. 14. in Euangel.* dum ait. Quod pro sola inani gloria vestimentum pretiosius quaeritur, res ipsa testatur: quia nemo vult ibi pretiosis vestibus indui, vbi ab aliis non possit videri. Quod pertinet illud Socratis ad Xantippem coniugem singularem se veste induentem vt ad pompam spectandam prodiret, dictum. Hanc inquit, non spectandi causa, sed potius vt specteris, habes, sicut habet *Aelian. in lib. de varia hist.*

7 Quare Episcopi nec fulgidis, nec sordidis vestibus se ornare debent, sed inter vtrumque, medium quoddam est capiendum, quod eleganter describit *Sanctus Hieronymus epistol. secunda ad Nepot. cap. 11.* Vestes pullas æque deuota, vt candidas: Ornatus & sordes pari modo fugienda sunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Non absque amictu linco incedere, sed pretium vestrum linearum non habere laudabile est. Alioquin ridiculum, & plenum dedecoris est referre marisupio quod sudarium, orariumque non habeas gloriari. Quod monet & *Eusebius epistola secunda, cap. 12.* Vestis, ait, nec satis munda, nec sordida, & nulla diuersitate notabilis: ne ad te obuiam prætereuntium turba consistat, & digito monstreris. Vnde de *S. Augustino pseudius Calamensis Antistes* ita scribit in eius vita *cap. 22.* Vestis eius, & calciamenta, & lectualia ex moderato & competenti habitu erant, nec nitida nimium, nec abiecta plurimum: quia his plerumque vel iactare se insolenter homines solent, vel abicere, ex vtroque, non quæ Iesu Christi, sed quæ sua sunt iidem querentes. At iste Beatus, vt dixi, medium tenebat, neque in dexteram, neque in sinistram declinans.

8 Id sapienter docet *Sanctus Basilus homilia vigesima quarta*, quæ est de legendis libris gentilium. Commarum, inquit, aut vestium extra necessitatem curam gerere, vel infelicitum est, vt ait *Diogenes*, vel iniustorum. Nam cincinnatum & comptum esse atque appellari æque turpe censendum assero atque impudicum esse, aut alienis nuptiis insidiari. Quid enim apud eum, qui sapit differre potest tenuem, sumptuosamque vestem induere, an vilem ferre: modo satis hæc ad frigus, caloremque attendendum fuerit. Et ad hunc modum etiam in reliquis quicquid necessitatis usum excedit vitandum, neque corpori plus ornatus dandum est, quam quantum animæ prodest. Nam viro generoso, & vere hac digno appellatione non minus fuerit probum lasciuie onerari, aut corporis curam superuacuum gerere, quam alia aliqua nota, seu affectu prauo per ignauiam affici. Omne namque studium adhibere, vt corpus quam optime se habeat, sese cognoscentis non est. Neque sapiens illud præceptum